

Προσεγγίζοντας την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Μαρία Γιαννακού

ΣΕΕ ΠΕ 70 ΠΕΚΕΣ Ηπείρου

Προσεγγίζοντας την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

1. Ιστορική αναδρομή
2. Εννοιολογική διασαφήνιση
3. Χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης
4. Παράμετροι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης
5. Τα είδη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης
6. Η τηλεδιάσκεψη ως μέσο διδασκαλίας
7. Ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ιστορική αναδρομή

- 1833, παράδοση μαθήματος Αγγλικών, στη Σουηδία με τη χρήση ταχυδρομείου
- 1834, ίδρυση του Correspondence College
- 1856, ίδρυση σχολής εκμάθησης ξένων γλωσσών μέσω αλληλογραφίας στο Βερολίνο
- 1873, ίδρυση του Συνδέσμου για την ενθάρρυνση σπουδών από το σπίτι στη Βοστώνη των ΗΠΑ
- 1946, University of South Africa, το πρώτο Πανεπιστήμιο εξ αποστάσεως εκπαίδευσης
- 1969, ίδρυση του Stanford Instructional Television Network
- 1971, ίδρυση του Ανοιχτού Πανεπιστημίου της Μ. Βρετανίας
- 1974, ίδρυση του Deakin University στην Αυστραλία, ίδρυση του Ανοιχτού Πανεπιστημίου του Πακιστάν και του Everyman's University του Ισραήλ (Μανούσου, 2008)

Εννοιολογική διασαφήνιση

- Ο όρος «σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση» αναφέρεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργεί τόσο αυτοδύναμα όσο και συμπληρωματικά μέσα στο πλαίσιο διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων (Βασάλα, 2005)
- Ο όρος «συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση» αναφέρεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση που λειτουργεί συμπληρωματικά και παράλληλα με το συμβατικό-παραδοσιακό σύστημα εκπαίδευσης, παρέχοντας μαθήματα σε αντικείμενα και θέματα που εκείνο αδυνατεί να καλύψει (Μανούσου, 2008)
- Ο όρος «εξ αποστάσεως εκπαίδευση», λόγω του μονοδιάστατου προσδιορισμού του καλείται να επανεξεταστεί και ενδεχομένως να αντικατασταθεί με τον όρο «πολυμορφική εκπαίδευση» (Λιοναράκης, 2006)

Εννοιολογική διασαφήνιση

- Η «πολυμορφική εκπαίδευση» προτείνεται ως όρος, ο οποίος οριοθετεί τη διάσταση της απόστασης μέσα σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο προσεγγίσεων α) ποιότητας, και β) χρήσης μέσων και εργαλείων. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση από τη φύση της θα πρέπει να περιέχει εκπαιδευτικό υλικό προσανατολισμένο στη μάθηση και τη διδασκαλία. Τα μέσα που χρησιμοποιεί (έντυπο υλικό, οπτικοακουστικά, νέες τεχνολογίες, κ.ά.) δεν βασίζονται πάντα σε μια ποιοτική προσέγγιση. Από τη στιγμή όμως που τα δεδομένα αυτά καλύπτονται και η εκπαίδευση από απόσταση καλύπτει όχι μόνο τα μέσα, αλλά και τις αρχές μάθησης και διδασκαλίας, τότε διαφοροποιείται και δύναται να καλείται **πολυμορφική εκπαίδευση**. Έτσι ο όρος **πολυμορφική εκπαίδευση** λαμβάνει μια ιδιαίτερη αξία και υποδηλώνει την ποιοτική εκπαίδευση που λειτουργεί με αρχές μάθησης και διδασκαλίας σε ένα εξ αποστάσεως περιβάλλον. (Λιοναράκης, 1998)

Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Τεχνολογίες Πληροφορίας
και Επικοινωνίας

Επιστήμες της Αγωγής

Συμβουλευτική Εκπαίδευση
Ενηλίκων, Αντιαυταρχική και
Συμμετοχική Εκπαίδευση

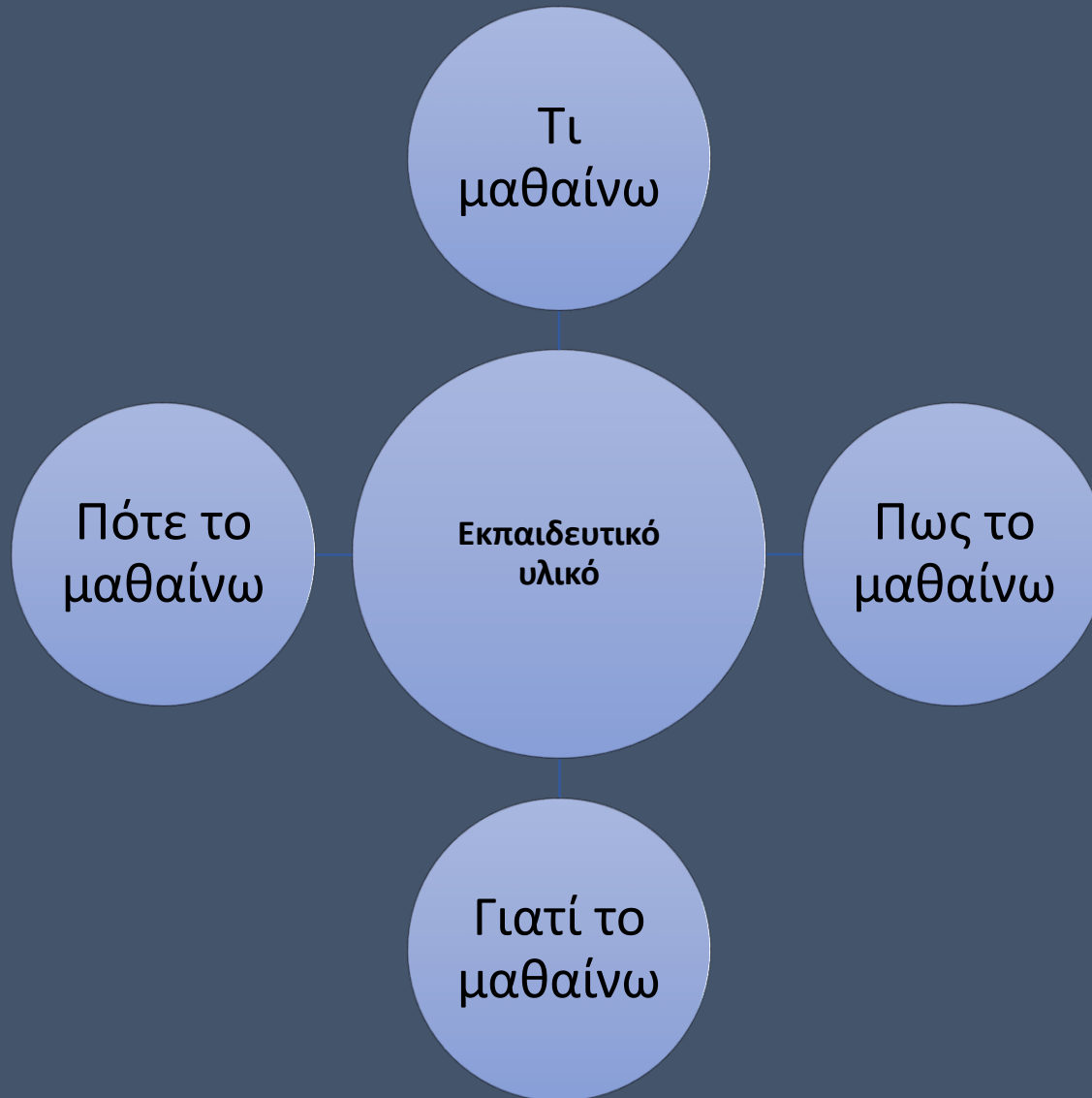
Θεωρίες Επικοινωνίας και
Μέσων Μαζικής
Ενημέρωσης

Χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

- Η διδακτική «αλλάζει χέρια» και προσανατολισμό και από την ευθύνη του εκπαιδευτικού περνά στη σφαίρα ευθύνης του διδακτικού υλικού
- Ο ρόλος του εκπαιδευτικού: συμβουλευτικός, υποστηρικτικός και ενθαρρυντικός προς τον μαθητή. Αξιολογεί τις εργασίες των μαθητών και ανατροφοδοτεί.
- Ο ρόλος του μαθητή: μαθαίνει πως να μαθαίνει μόνος του και πως να λειτουργεί αυτόνομα προς μια ευρετική πορεία αυτομάθησης και γνώσης με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού υλικού που πρέπει να είναι προσανατολισμένο στη μάθηση και τη διδασκαλία (Λιοναράκης, 2001)

Χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

- Εκπαιδευτικό πλαίσιο: μαθητοκεντρικό και ατομοκεντρικό
- Σχεδιασμός και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού
- Κύρια μορφή εκπαιδευτικού υλικού: το γραπτό κείμενο ή έντυπο υλικό που συμπληρώνεται με μια μεγάλη ποικιλία οπτικοακουστικού υλικού αλλά και εφαρμογών
- Εκπαιδευτικό υλικό: ειδικά βιβλία για μάθημα μέσω εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ειδικά σχεδιασμένοι οδηγοί μελέτης, ειδικά βιβλία και εγχειρίδια δια ζώσης διδασκαλίας, φύλλα εργασίας για παράλληλη χρήση με οπτικοακουστικό υλικό, χάρτες, διαγράμματα, φωτογραφίες, άρθρα εφημερίδων και περιοδικών, ηχογραφήσεις, ραδιοφωνικές εκπομπές, οπτικοποιημένο υλικό (φίλμ, βίντεο, ταινίες, τηλεοπτικές εκπομπές, DVD), προγράμματα εκπαίδευσης με Η/Υ, εκπαιδευτικά προγράμματα αλληλεπιδρώντος βίντεο, εκπαιδευτικά προγράμματα πολυμέσων (Παρασκευάς, 2008)

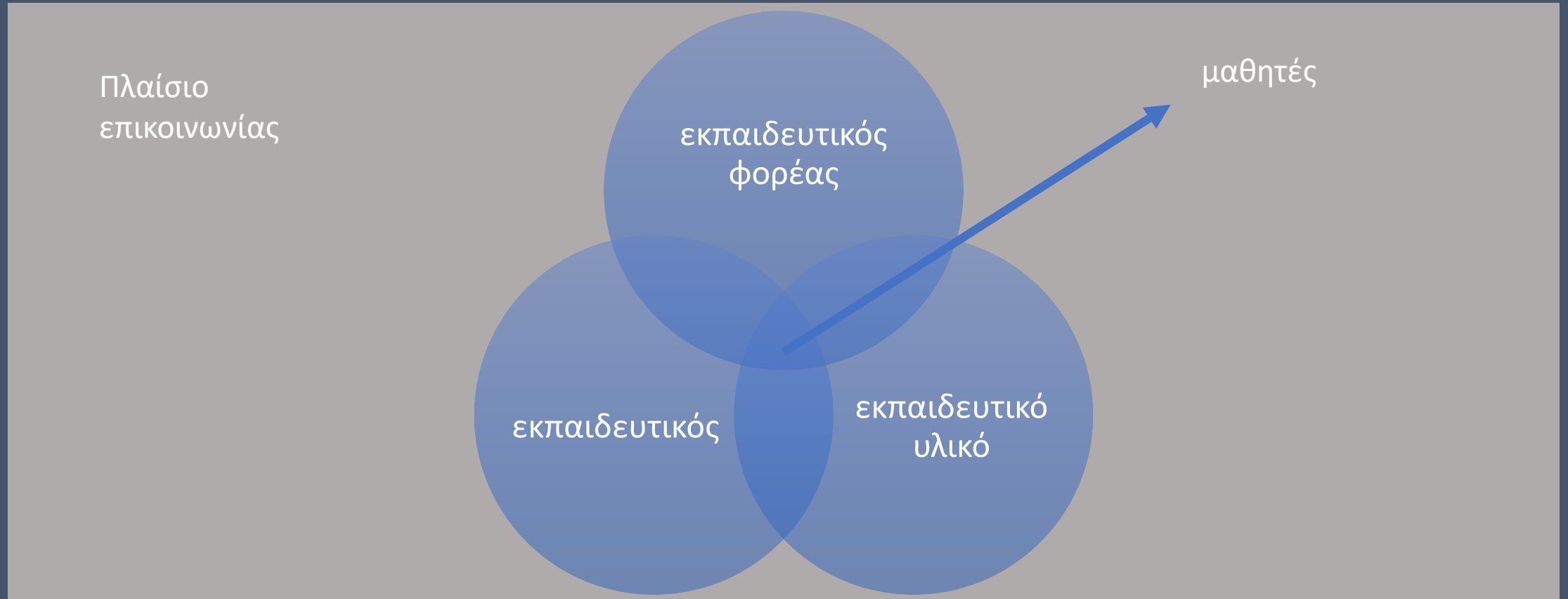
Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού υλικού

- Οδηγίες για το πως πρέπει να μελετηθεί το υλικό
- Σαφείς καθορισμένοι στόχοι, έννοιες κλειδιά για κάθε ενότητα
- Απλή διατύπωση
- Πολλά παραδείγματα και μελέτες περίπτωσης
- Συχνές αναφορές στην εμπειρία του μαθητή
- Δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης
- Δραστηριότητες με στόχο τον περαιτέρω προβληματισμό και εμπάθυνση
- Κατάτμηση της ύλης σε μικρά κεφάλαια και ενότητες
- Επεξηγηματικοί τίτλοι και ενότητες
- Σύνοψη στο τέλος του κάθε κεφαλαίου
- Φιλικό συγγραφικό ύφος προς τον μαθητή
- Σαφώς διατυπωμένες τυχόν δυσκολίες
- Κατάλογοι βιβλιογραφικών αναφορών
- Οδηγίες για περαιτέρω μελέτη
- Χρήση εναλλακτικών μορφών υλικού
- Σαφείς οδηγίες για τη σύνδεση της ύλης όταν αυτή παρουσιάζεται με διαφορετικά μέσα (Παρασκευάς, 2008)

Κοινά χαρακτηριστικά των εξ αποστάσεων σχολείων της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας (Μανούσου, 2008)

- Απευθύνονται σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης απομακρυσμένων περιοχών οι οποίοι οργανώνουν τον χώρο και τον χρόνο μελέτης τους.
- Προσφέρουν εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία σχεδιάζονται με βάση τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών.
- Προσφέρουν ολοκληρωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές με αναπηρία.
- Αξιοποιούν κατάλληλα σχεδιασμένο πολυμορφικό παιδαγωγικό υλικό που αφορά σε: μαθήματα με τη χρήση νέων τεχνολογιών, εκπαιδευτικές βιντεοταινίες, ραδιοφωνικές εκπομπές, έντυπο υλικό, κασέτες ήχου
- Υπάρχει σταθερή επικοινωνία με εκπαιδευτικούς που υποστηρίζουν τη μαθησιακή διαδικασία των μαθητών με: τηλέφωνο, τηλεομοιοτυπία (fax), ηλεκτρονική ταχυδρομείο (email), άμεση, διά ζώσης, προσωπική επικοινωνία

Παράμετροι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Παράμετροι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

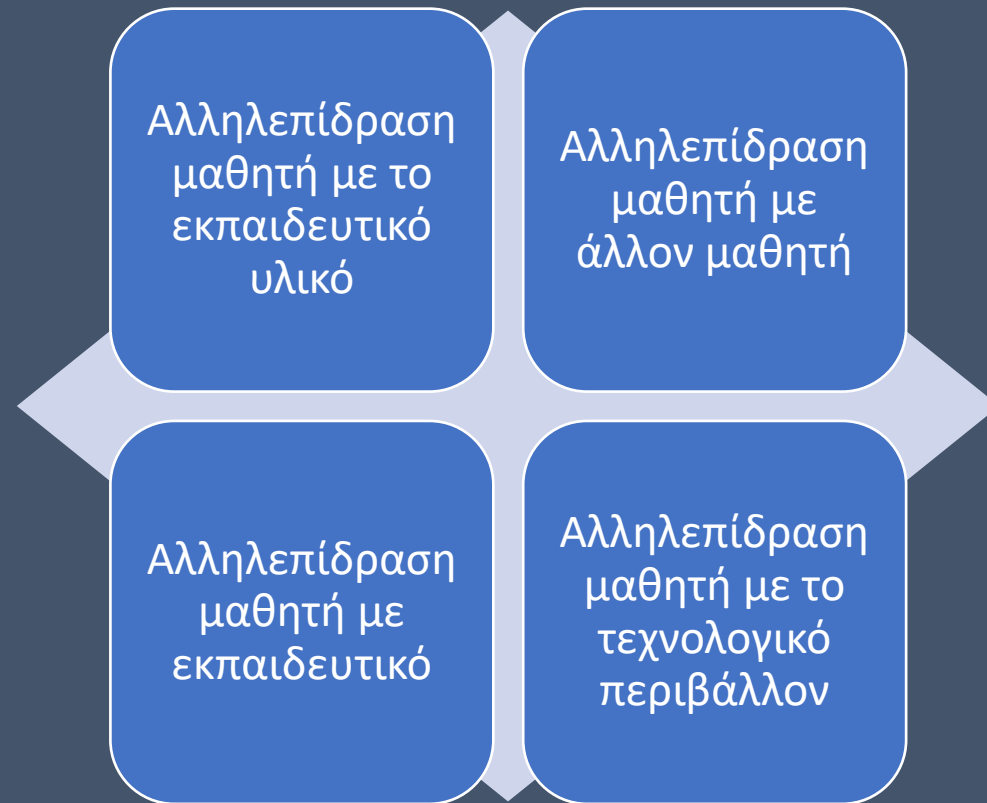
- Σύμφωνα με τον Moore (1972), η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί **σύστημα** το οποίο εμπεριέχει τα εξής **υποσυστήματα**:
 - Τον εκπαιδευόμενο
 - Τον εκπαιδευτικό, και
 - Τους τρόπους επικοινωνίας

Παράμετροι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

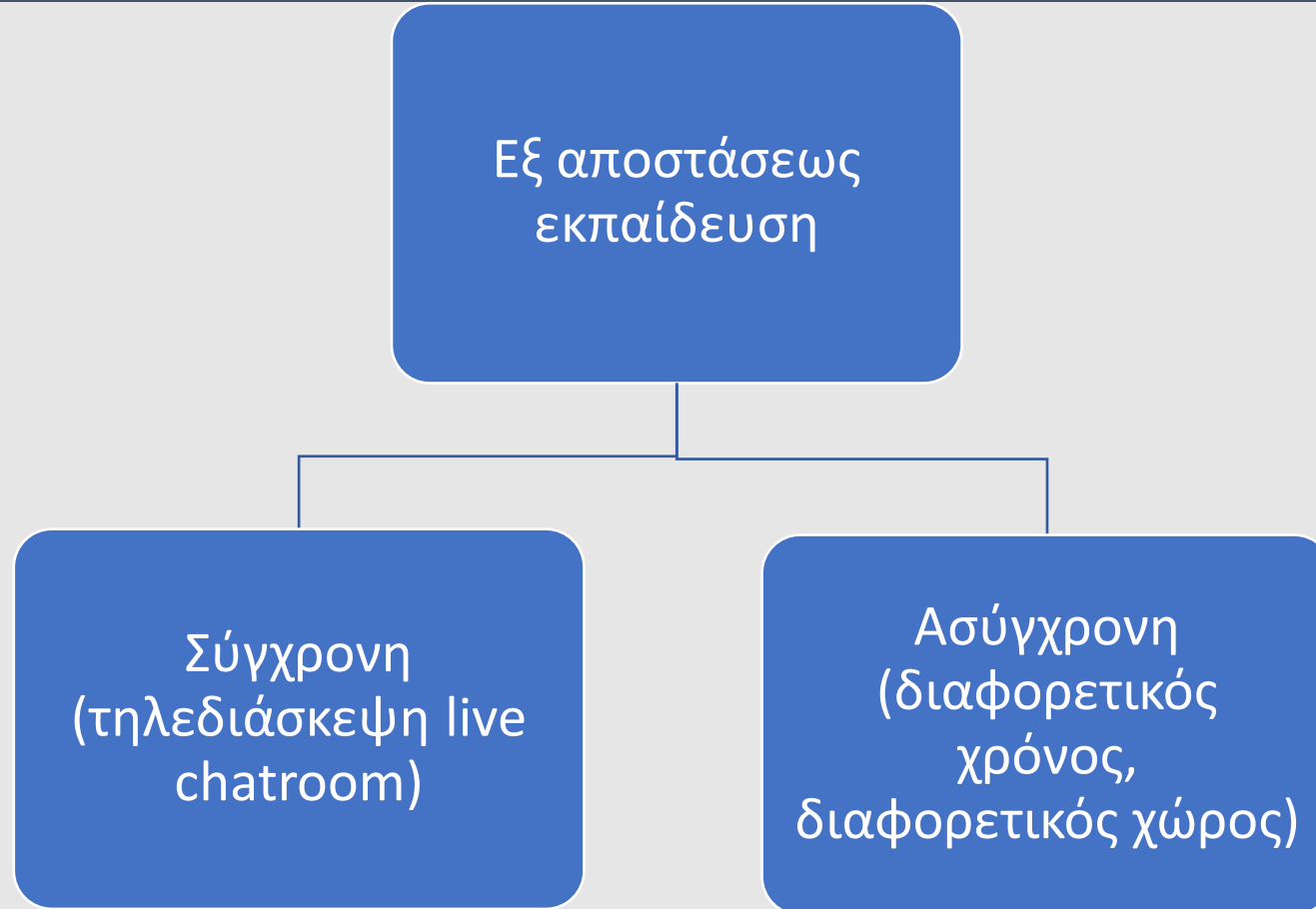
- Ο τρόπος επικοινωνίας οφείλει να εμπεριέχει συγκεκριμένους τρόπους υποστήριξης των μαθητών:
- Ανατροφοδότηση μέσω σχολίων. Τα σχόλια πρέπει να είναι εποικοδομητικά και αποτελεσματικά, να γίνονται με ευγένεια κι σεβασμό σε σύντομο χρονικό διάστημα.
- Υποστήριξη των μαθητών με στόχο να καλλιεργήσουν τις μαθησιακές δεξιότητες τους.
- Ανάθεση συνεργατικών εργασιών με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας και της αλληλοβοήθειας.
- Συμβουλευτική υποστήριξη των μαθητών (Race, 2001)

Παράμετροι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

- Τύποι αλληλεπίδρασης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση:

Τα είδη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η τηλεδιάσκεψη ως μέσο διδασκαλίας

- Η **τηλεδιάσκεψη** αποτελεί οργανωμένη ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ ενός διδάσκοντα και μιας ομάδας διδασκομένων συνήθως είκοσι με είκοσι πέντε ατόμων, οι οποίοι είναι συνδεδεμένοι με δίκτυο προσωπικών υπολογιστών, τα οποία επικοινωνούν με τηλεφωνικές γραμμές (Κόκκος, Λιοναράκης, Ματράλης, Παναγιωτακόπουλος, 1999)
- Σε **παιδαγωγικό πλαίσιο**, η τηλεδιάσκεψη εμφανίζεται ως μια βιώσιμη τεχνολογία που προσφέρει τη δυνατότητα πραγματικών αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και στις ομάδες εκπαιδευομένων, τη διατήρηση των παιδαγωγικών μεθόδων και το πνεύμα της ομάδας (Beaulieu & Jackson, 1996)

Η τηλεδιάσκεψη ως μέσο διδασκαλίας

- Στην τηλεδιάσκεψη καθίσταται δυνατή η επαφή ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, αλλά και μεταξύ των μαθητών μέσω συνεργατικών εργασιών
- Αρνητική κριτική: δεν υιοθετούνται ποικίλες παιδαγωγικές στρατηγικές, δίνεται αυξημένη προσοχή σε συγκεκριμένες ομάδες, είναι περιορισμένη η παρουσία του εκπαιδευτικού, απουσιάζει το εκπαιδευτικό υλικό, καταγράφονται κούραση, έλλειψη προσοχής, παράλληλες συνομιλίες, μη συνεργατικότητα, χαμένος χρόνος μέχρι την προετοιμασία, κλπ. (Φιλιπούσης, 2012)

Η τηλεδιάσκεψη ως μέσο διδασκαλίας

- Χαρακτηριστικά διαδραστικής τηλεδιάσκεψης:
- **Συνεχής αλληλεπίδραση,**
- **συνάφεια** (σχέση εκπαιδευτικών μαθητών με κοινό στόχο),
- **ευελιξία** (σύνδεση με διαφόρους φορείς),
- **προσιτό κόστος,**
- **ενδιαφέρον μαθησιακό περιβάλλον** (ενδυνάμωση κινήτρων, εμπλοκή των μαθητών σε διαδικασίες και μεθοδολογίες που είναι διαφορετικές από αυτές στη συμβατική τάξη),
- **συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών και μεταξύ σχολείων,**
- **πρόσβαση σε πληροφορίες με τη βοήθεια του διαδικτύου και άλλων μέσων, παραγωγή και διανομή εκπαιδευτικού υλικού από τα σχολεία και τις τάξεις που συνεργάζονται** (Sullivan, Jolly, Foster & Tompkins, 1994)

Η τηλεδιάσκεψη ως μέσο διδασκαλίας

- Πριν από την τηλεδιάσκεψη σχεδιάζουμε τα βήματά μας:
- Θέτουμε στόχους: γνωστικούς, συναισθηματικούς, ψυχοκινητικούς
- Καταγράφουμε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα
- Οργανώνουμε το εκπαιδευτικό υλικό
- Οργανώνουμε συνεργατικές εργασίες
- Οργανώνουμε το χρονοδιάγραμμα

Η τηλεδιάσκεψη ως μέσο διδασκαλίας

- Στο πλαίσιο μιας τηλεδιάσκεψης ακολουθούμε τα βήματα:
- Πραγματοποιούμε εισήγηση-διάλεξη, μιλώντας με αργό και κατανοητό ρυθμό
- Παρουσιάζουμε το εκπαιδευτικό υλικό
- Διαμοιράζουμε το υλικό με δραστηριότητες και ασκήσεις
- Δίνουμε έμφαση στην αλληλεπίδραση με ενεργή συμμετοχή των μαθητών

Ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση

- Στο πλαίσιο της ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ακολουθούμε τα βήματα:
- Ανάρτηση του εκπαιδευτικού υλικού από τον εκπαιδευτικό
- Μελέτη του υλικού, λύση των ασκήσεων ή επεξεργασία των δραστηριοτήτων και υποβολή των απαντήσεων από τους μαθητές
- Αξιολόγηση των απαντήσεων και αποστολή ανατροφοδότησης από τους εκπαιδευτικούς στους μαθητές

**ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ ΤΟΥΣ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΩΣ ΝΑ
ΜΑΘΑΙΝΟΥΝ**

Αναφορές

- Beaulieu, M. & Jackson, F. (1996). *La vidéocommunication: évaluation des expériences en pédagogie universitaire*. Rimouski, Canada Université du Québec à Rimouski.
- Lionarakis, A. (1998). Polymorphic education: a pedagogical framework for open and distance learning. In Szucs, A. & Wagner, A (eds), *Conference Proceedings-Universities in a digital era: transformation, innovation and tradition-roles and perspectives of open and distance learning*. University of Bologna, European Distance Education Network, 499-505
- Moore, M.G. (1972). Learner autonomy: The second dimension of independent learning. [e-read version]. Ανακτήθηκε από: <https://eric.ed.gov/?id=EJ064957>

Αναφορές

- Race, P (2005) *500 Tips on Open and Online Learning: 2nd edition*, London: Routledge.
- Sullivan, M. Jolly, D. Foster, D. & Tompkins, R. (1994). *Local Heroes: Bringing telecommunications to rural, small schools*. Austin TX: Southwest Educational Development Laboratory
- Βασάλα, Π. (2005). Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Στο: Λιοναράκης, Α. (επιμ.), *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, παιδαγωγικές και τεχνολογικές εφαρμογές*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 53-80
- Κόκκος, Α. Λιοναράκης, Α. Ματραλής, Χρ. Παναγιωτακόπουλος, Χ. (1999). *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, εκπαιδευτικό υλικό και νέες τεχνολογίες*. Τόμος Γ', Πάτρα: ΕΑΠ

Αναφορές

- Λιοναράκης, Α. (2001). Ποιοτικές προσεγγίσεις στον σχεδιασμό και την παραγωγή εξ αποστάσεως πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού. Στο Μακράκης, Β. (επιμ.) *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή για τις νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση και στην εκπαίδευση από απόσταση*. Αθήνα: Ατραπός
- Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο: Λιοναράκης, Α. (επιμ.) *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Προπομπός, 7-41
- Μανούσου, Ε. (2008). *Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας, ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας*. (Διδακτορική διατριβή). Ανακτήθηκε από doi: 10.12681/eadd/15961

Αναφορές

- Παρασκευάς, Α. (2008). *Μελέτη της εφαρμογής διαδικτυακής εικονικής τάξης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. (Διδακτορική διατριβή). Ανακτήθηκε από doi: 10.12681/eadd/19379
- Φιλιπούσης, Γ.Ν. (2012). *Η τηλεδιάσκεψη στο δημοτικό σχολείο: σχεδιασμός και ανάπτυξη εποικοδομητικής διδακτικής προσέγγισης με έμφαση στην κοινωνική παρουσία*. (Διδακτορική διατριβή). Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/10442/hedi/30896>